İSTİHZA NE DEMEKTİR? (1)

İyi günler diliyorum. İstihza ile istihz’af arasında bir bağ var mıdır? Bir taraf bir tarafı ezerek hor görerek davranırken; karşı tarafta istihza ve tecessüs davranışları gelişiyor ve onun ayıplarını yüzüne vurmak istiyorsunuz. Bunların günah olduğunu bilseniz de bu duruma düşebiliyorsunuz. Kendimizi bu gaflete ve günahlara düşmekten nasıl koruyabiliriz? Yol gösterin Hocam. Saygılarımla...

Cevap: Bir kere istihz'af ne demektir? Arapçada böyle bir kelime yok. Bununla neyi kastediyorsunuz? Anlamadım. Ama istihza Kur'ân'ın yasakladığı küçük düşürücü bir eylemdir. Kur'ân Hucurat Suresinde şöyle buyurur:

"Ey inananlar, bir topluluk, başka bir toplulukla alay etmesin. Belki (alay ettikleri kimseler), kendilerinden iyidirler. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler. Belki onlar, kendilerinden iyidirler. Birbirinizde kusur aramayın; birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İnandıktan sonra fısk adı, ne kötü bir şeydir! Kim tevbe etmezse, işte onlar, zâlimdirler."
(Hucurat: 11)

Yüce Allah bu âyette mü'min erkek ve kadınların birbirleriyle alay etmemelerini, zira alay ettikleri kimselerin, Allah indinde alay edenlerden daha iyi olabileceğini, hepsi bir can gibi olan Müslümanların, kaşla gözle birbirlerini kusurlu göstermemelerini, birbirlerine kötü lakap ve sıfatlar takmamalarını, inandıktan sonra fısk ismi takmanın, mü'min bir insana fâsık demenin kötü bir şey olduğunu, bu gibi şeylerden vazgeçmeyenlerin zalim (haksız) olduklarını buyuruyor.

Bu âyette üç yasak vardır:

1) Hiç kimsenin başkasiyle alay etmemesi,

2) Kadınların birbirleriyle alay etmemeleri,

3) Ve kimseye kötü lakap takılmaması.

Bu âyetin, Sâbit ibn Kays ibn Şemmâs hakkında Indiği söylenir. Kulağında ağırlık olan Sabit meclise geldiği zaman Allah'ın Elçisine yakın oturup sözlerini işitmesi için, ondan önce gelenler, ona yer verirlerdi. Bir gün Sâbit geç geldi, sabah namazının birinci rek'atine kavuşamadı. Peygamber (s.a.v.) namazı bitirip cemâate dönünce ashâbı, yanında oturmak için yerlerini aldılar. Herkes ancak kendisine yer bulabildi, başka birine yer kalmadı. Sâbit namazını bitirince insanların omuzlarını okşayarak Allah'ın Elçisinin yanına doğru yürümeğe başladı. "Yer açın, yer açın" diyordu. Cemâat de ona yer açıyordu. Allah'ın Elçisinin yanına kadar vardı. Arada tek bir adam kaldı. Ona da "Yer aç" deyince adam:

— İşte yer buldun, otursana, dedi.

Sâbit kızarak onun arkasında oturdu. Ortalık ağarınca Sâbit adamı işaretle çekiştirerek:

— Bu da kim? dedi. Adam:

— Ben falanım, dedi. Sâbit:

— Ha, falan kadının oğlu mu? dedi.

Câhiliye devrinde kötü görülmüş bir kadının adını andı (yani anasının vaktiyle fahişe olduğunu anlatmak istedi). Adam boynunu büktü, utandı. Yüce Allah bu âyeti indirdi.

"*Birbirinizde kusur aramayın; birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın.*" kısmının da Seleme oğulları hakkında indiği rivayet edilir. Ensârlı Sâbit ibn Dahhâk şöyle demiş:

"Tirmizî'nin rivâyeti şöyledir: "Her birimizin iki üç adı olurdu. Bazen adam bu adlardan,

hoşlanmadığı biriyle çağırılırdı. Bunun için *"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın'* indi" (Tirmizî, Tefsîr, Sûre: 49; Câmi'u'l-beyân: 26/132).

(devamı yarın..)